

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ТРЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО А.Е. срещу БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 53891/20)

РЕШЕНИЕ

Член 3 (материален и процесуален) • Позитивни задължения • Неосигуряване на адекватна защита, нормативна и практическа, на дете жертва на домашно насилие • Неустановяване на ефективна национална правна рамка, наказваща всички форми на домашно насилие и предоставяща достатъчно гаранции за жертвите • Неефективно разследване на твърдения за сериозно насилие • Приложими законови разпоредби, неспособни да отговорят адекватно на насилието, упражнено върху жертвите, неспособни да започнат и продължат съдебни производства като частни обвинители

Член 14 (+ член 3) • Дискриминация • Неспособност на местните власти да се справят адекватно с домашното насилие срещу жени

СТРАСБУРГ

23 май 2023 г.

Настоящото решение ще стане окончателно при обстоятелствата, посочени в член 44, параграф 2 от Конвенцията. То може да подлежи на преглед за редакция.

По делото А.Е. срещу БЪЛГАРИЯ

Европейският съд по правата на човека (Трето отделение), заседаващ в състав, състоящ се от:

Георгиос А. Сергидес (Georgios A. Serghides), *Председател*,
Пере Пастор Виланова (Pere Pastor Vilanova),
Йонко Грозев,
Дариан Павли (Darian Pavli),
Пеетер Роосма (Peeter Roosma),
Йоанис Кристакис (Ioannis Ktistakis),
Одни Мьол Арнардотир (Oddný Mjöll Arnardóttir), *съдии*,
и Олга Чернишова (Olga Chernishova), *заместник секретар на*
отделението,

Като взе предвид:

жалбата (№ 53891/20) срещу Република България, подадена в Съда по член 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от един български гражданин А.Е. („жалбоподател“) на 26 ноември 2020 г.;

решението да се уведоми българското правителство („Правителството“) за оплакванията относно предполагаемата неадекватна правна рамка и практически отговор на властите на оплакванията на жалбоподателката, че е била жертва на домашно насилие;

решението да не се разкрива името на жалбоподателката;

становищата, представени от ответното правителство, и становищата в отговор, представени от жалбоподателката,

коментарите, представени от Национална мрежа за децата, на която е разрешено да се намеси от председателя на секцията;

След обсъждане в закрито заседание на 02 май 2023 г.,

Постанови следното решение, прието на същата дата:

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Делото се отнася до оплаквания по член 3 и член 14 от Конвенцията за предполагаемата неадекватна реакция на властите, както по закон, така и на практика, на оплакванията на жалбоподателката, че е била жертва на домашно насилие.

ФАКТИТЕ

2. Жалбоподателката е родена през 2004 г. и живее в Костинброд. Тя се представлява от г-жа Н. Добрева, адвокат, практикуващ в София.

3. Правителството се представлява от своя агент г-жа В. Христова от Министерството на правосъдието.

4. Фактите по делото могат да бъдат обобщени по следния начин.

I. ИСТОРИЯ

5. Жалбоподателката, която е имала трудни отношения с майка си след смъртта на баща си през 2018 г., току-що е навършила петнадесет години, когато е започнала връзка с 23-годишен мъж, Д.М. През април 2019 г. се преместила при Д.М., в неговата къща на село; той ѝ осигурил издръжка и тя е държала някои от личните си вещи там. Според жалбоподателката той я биел редовно.

II. ПОБОЙ НА 8 СЕПТЕМВРИ 2019 Г.

6. Жалбоподателката твърди, че Д.М. я пребил вечерта на 8 септември 2019 г. От преписката става ясно, че тя е избягала от него и в нощта на 8 срещу 9 септември 2019 г. е била прегледана в спешно отделение от съдебен лекар.

III. МЕДИЦИНСКО ЗАКЛЮЧЕНИЕ ЗА НАРАНЯВАНИЯТА НА ЖАЛБОПОДАТЕЛКАТА

7. В съдебно-медицинския доклад от 9 септември 2019 г. са регистрирани следните хематоми по тялото на жалбоподателя: от лявата страна на челото (с размери 3,5 cm на 2,5 cm), на долния ляв клепач (с размери 2,5 cm на 0,8 cm), от вътрешната страна на лявата буза (с размери 0,7 cm на 0,2 cm), от долната дясна страна на челюстта (с размери 2 cm на 1,5 cm), зад лявото ухо (с размери 2 cm на 0,6 cm), от лявата страна на врата (две белези с размери съответно 1,7 cm на 0,3 cm и 5 cm на 0,4 cm, разположени на около 1 cm един от друг), от дясната страна на врата (с размери 1,5 cm на 0,3 cm), на лявата подмишница (два белега с размери 2 cm на 1 cm и съответно 1,5 cm на 1 cm), на лявата горна част на ръката (с размери 2,5 cm на 1,5 cm), на гърба на дясното рамо (с размери 4 cm на 2 cm) и на вътрешната страна на дясното бедро (с размери 5 cm на 5 cm).

8. Освен това в доклада е записано натъртване с размери 2,5 cm на 0,2 cm отпред на дясната подбедрица, което е покрито с червеникаво-кафява коричка. Освен това се посочва, че жалбоподателката е отказала гинекологичен преглед.

9. В доклада се заключава, че травматичните наранявания са причинени от удари и натиск, приложен с или върху твърди предмети, някои от които са тъпи, а други с ръбове. В доклада се посочва, че нараняванията са могли да бъдат причинени по описания начин и в описания момент и са причинили на жалбоподателката болка и страдание.

IV. СЪОБЩЕНИЕ ЗА ПОБОЙ ПОДАДЕНО ДО ПРОКУРАТУРАТА

10. На 10 септември 2019 г. майката на жалбоподателката информира социалните служби за инцидента от 8 септември 2019 г., по време на който дъщеря ѝ е била физически нападната от Д.М. (вж. параграф 6 по-горе).

11. На 26 септември 2019 г. директорът на местната дирекция за социално подпомагане е уведомил прокуратурата за извършено престъпление спрямо непълнолетно лице и е поискал образуването на досъдебно производство по случая. В съобщението се уточнява, че от март 2019 г. жалбоподателката, непълнолетна на 15 години, е в интимна връзка с Д.М., който е на 23 години и живее с него в къщата му (вж. параграф 5 по-горе). В документа са дадени писмени описания на няколко побоя на жалбоподателя от Д.М. което според описанието се е случило през предходните месеци. Най-често той я блъскал на земята и я е ритал, докато е лежала. Веднъж я беше бутнал да се търкаля по хълм в храсти; майка ѝ я е видяла с драскотини по цялото тяло. Още по-сериозен побой е извършен в края на август 2019 г., но — както при предишните инциденти — жалбоподателката е отказала да бъде прегледана от лекар. Бившата приятелка на Д.М., както и собствената му сестра също са били жертви на физическо насилие от негова страна.

12. В уведомлението до прокуратурата се уточнява, че при един от побойите, на 8 септември 2019 г., Д.М. ударил жалбоподателката по лицето, натиснал врата ѝ с ръцете си, бутнал я на земята, ударил главата ѝ в пода и я ритал, докато била на земята. Жалбоподателката е почувствала болка в главата, челюстта, гърдите и коремната област и е била сериозно уплашена.

13. В уведомлението се посочва, че жалбоподателката е била жертва на няколко престъпления, за които се твърди, че са извършени от Д.М. на 8 септември 2019 г.: на първо място, опит за убийство по член 115 във връзка с член 18 от Наказателния кодекс („НК“), като се има предвид, че белезите по шията ѝ показват, че е бил упражнен натиск върху сънната ѝ артерия. Подобно деяние, според уведомлението, обикновено води до животозастрашаващи последици, тъй като спира притока на кръв към мозъка и причинява загуба на съзнание и смърт в рамките на няколко секунди. Освен това същото деяние представлява и лека телесна повреда по член 130 от НК, определена от съдебния лекар като „болка и страдание“ и включена в по-тежкото престъпление по член 115 от НК.

14. Освен това нападението над жалбоподателката представлявало малтретиране на непълнолетна по член 187 от НК, тъй като тя живеела с Д.М. и била под неговите грижи. Освен побоя на 8 септември 2019 г. Д.М. е признат за виновен и за това, че е съжителствал противозаконно

с малолетна като съпруг, без да е в брак с нея, престъпление по член 191 от НК.

15. Всичко посочено по-горе представлява „достатъчно данни, сочещи за извършено престъпление“ по смисъла на член 211 от Наказателно-процесуалния кодекс („НПК“). В уведомлението изрично се иска от прокурора да разследва леката телесна повреда, която жалбоподателката е претърпяла, престъпление, от частен характер, като престъпление от общ характер въз основа на правомощие, с което прокурорът разполага съгласно член 49 от НПК (вж. параграф 44 по-долу). В уведомлението също така се предлага прокуратурата да разпита майката на жалбоподателката, както и собствената сестра и бившата приятелка на предполагаемия агресор, които биха могли да свидетелстват за неговия характер.

V. ДОКЛАД НА СОЦИАЛНИТЕ СЛУЖБИ ЗА ЖАЛБОПОДАТЕЛКАТА

16. На 7 октомври 2019 г. социалните служби изготвят доклад за положението на жалбоподателката. В доклада е записано следното. Социалните служби са се занимавали с нейния случай от януари 2019 г., когато майка ѝ се свързва с властите, след като жалбоподателката е избягала от дома си. Жалбоподателката е била временно настанена в психиатрична клиника за непълнолетни в началото на 2019 г. След като са установили, че тя е била в риск да стане жертва на трафик на хора или сексуална експлоатация, служителите на местната социална служба са проучили възможностите за настаняване на жалбоподателката в кризисен център за непълнолетни навсякъде на територията на страната, но безуспешно, поради липса на места. След това социалните служби са предоставили психологическа подкрепа както на жалбоподателката, така и на нейната майка. Според учителката на жалбоподателката, тя продължила да проявява провокативно поведение в училище.

17. Според майка ѝ от август 2019 г. жалбоподателката живеела в интимна връзка с пълнолетния Д.М. Тя рядко се е прибираща и той многократно я е подлагал на физическо насилие.

18. На 10 септември 2019 г. майката на жалбоподателката е информирала социалните служби за инцидента от 8 септември 2019 г., по време на който дъщеря ѝ е била физически нападната от Д.М. (вж. параграф 10 по-горе). Социалните служби са изпратили доклад до прокурора за това (вж. параграф 11 по-горе).

19. В телефонен разговор между майката и служителите на социалните служби на 01.10.2019 г. тя е заявила, че Д.М. отново е набил дъщеря ѝ. По-конкретно той ѝ е разпокъсал дрехите, тя е имала хематом зад едното ухо и се оплаквала, че не чува. Майката на жалбоподателката е успяла да говори с Д.М. по телефона и той се опитал да обясни

инцидента. На 2 октомври 2019 г. майката е уведомила социалните служби, че е успяла да убеди жалбоподателката да се оплаче в полицията за малтретирането, което е претърпяла.

20. Към 7 октомври 2019 г. отношенията между жалбоподателката и Д.М. не са приключили.

21. Като се има предвид, че майката на жалбоподателката не е могла да упражнява родителски контрол върху поведението на дъщеря си, за да се гарантира здравето и безопасността на жалбоподателката, на 8 октомври 2019 г. социалните служби издават заповед за настаняването ѝ извън семейството, мярка за закрила по Закона за закрила на детето.

VI. ПОСЛЕДВАЩИ ДЕЙСТВИЯ ОТ СТРАНА НА ПРОКУРОРИТЕ ПО УВЕДОМЛЕНИЕ ОТ СОЦИАЛНИТЕ СЛУЖБИ ОТ 26 СЕПТЕМВРИ 2019 Г.

22. Костинбродският районен прокурор е разпоредил предварителна проверка, която да бъде извършена от полицията. Прокурорът е разпоредил в този контекст да се направи следното: жалбоподателката и нейната майка да бъдат разпитани, за да се установи къде и с кого живее жалбоподателката, дали е посещавала училище и кой се е грижил за нея; да се установят обстоятелствата, при които е претърпяла вписаното в болничното свидетелство увреждане; социалните служби да бъдат поканени да съставят доклад по случая на жалбоподателката; Д.М. да бъде разпитан във връзка с изложените в уведомлението до прокуратурата, и да бъде предупреден по реда на Закона за МВР, включително и за наказателната му отговорност при причиняване на средна или тежка телесна повреда, закана за убийство или отправяне на заплахи в контекста на домашно насилие; да бъдат предприети всички други стъпки, необходими за изясняване на ситуацията.

23. Според полицейския доклад, представен в края на това разследване, полицията се е срещнала с жалбоподателката и я е разпитала. Тя им била казала, че нейният приятел Д.М., е причинил нараняванията, записани в медицинското свидетелство (вж. параграфи 7 до 9 по-горе), но не пожелала да навлиза в подробности за това. Тя е заявила, че тя и Д.М. не били „вече толкова близки един с друг“ и поискала да оттегли жалбата си, защото той вече не я безпокои.

24. Майката на жалбоподателката също е била разпитана. Тя е заявила, че дъщеря ѝ е имала връзка с Д.М. от средата на август 2019 г. Тя (дъщеря ѝ) е отсъствала от дома с дни наред, връщала се само да си изпере дрехите и да се изкъпе и си тръгвала отново, без да казва къде отива или за колко време. Тя често звъняла на майка си посред нощ да отиде да я вземе от селото, където Д.М. живеел, но след това или не вдигала телефона си, или го изключвала, така че не можела да бъде открита. Около седмица преди разпита жалбоподателката живеела в

дома на майка си. Майката разказа още как на 8 септември 2019 г. е прибрала дъщеря си от селото, където Д.М. живеел, след като жалбоподателката избягала от него, защото той я бил (вж. параграф 6 по-горе); след което жалбоподателката казала на майка си, че я боли цялото тяло, тъй като Д.М. я ритал в областта на корема и по краката, блъскал я в гардероба и се опитвал да я удуши. Майката е завела жалбоподателката в болница същата вечер (вж. параграф 6 по-горе) където са открити и записани лезии по цялото ѝ тяло (вж. параграфи 7 to 9 по-горе).

25. Полицията е събрала и доклад от социалните служби (вж. параграфи 16 до 21 по-горе), от който се вижда, че на 8 октомври 2019 г. жалбоподателката е била временно настанена в кризисен център за деца, жертви на трафик или друго насилие.

26. При разпита на полицията в рамките на разследването Д.М. е отрекъл да е биел или психически малтретирал жалбоподателката и е заявил, че са били приятели от около месец. Полицията му е връчила писмено предупреждение в съответствие с член 65 от Закона за Министерството на вътрешните работи (вж. параграф 42 по-долу), разясняващо наказателната му отговорност в случай на извършване на престъпленията, описани в края на параграф 22 по-горе.

27. На 19 ноември 2019 г. районният прокурор в Костинброд отказва да образува наказателно производство. Прокурорът е констатирал, че е извършено само престъпление от частен характер, а именно лека телесна повреда и не са налице (вж. параграф 43 по-долу) условията по член 49 от НПК Освен това полицията е уведомила Д.М. за наказателна отговорност при нанасяне на средна или тежка телесна повреда, или заплахата с убийство или отправяне на други заплахи в контекста на домашно насилие.

VII. ОПЛАКВАНИЯ НА ЖАЛБОПОДАТЕЛКАТА

28. Жалбоподателката, подпомагана от адвокат, оспорва отказа на районния прокурор да образува наказателно производство пред по-висшестоящи прокурори. Тя твърди по-специално, че е представила доказателства за насилие, извършено срещу нея, и доказателства, които съответстват на три престъпления от общ характер. Тя подчертава и тежестта на тези престъпления в контекста на нейната възраст и пол. Тя се позовава на член 3 от Конвенцията и на свързаната с него съдебна практика на Съда.

29. На 06 февруари 2020 г. районният прокурор в Костинброд потвърждава отказа за образуване на наказателно производство. По-конкретно, прокурорът е установил, че телесната повреда, причинена на жалбоподателката, не е била достатъчно сериозна, за да оправдае образуването на наказателно производство за опит за убийство, като се

има предвид, че не всяко прилагане на натиск върху гърлото на човек може да се квалифицира като опит за убийство. За да бъде квалифицирано като такова, престъплението трябва да е с интензитет, способен да постигне целта за удушаване на жертвата или най-малкото да е инициирало животозастрашаващи процеси, които протичат при удушаване. В медицинското заключение, издадено на жалбоподателката след инцидента, не се съдържа информация за опасност за живота ѝ. Освен това липсват доказателства, че жалбоподателката и Д.М. са живели заедно като съпрузи (престъпление по член 191 от НК): от една страна, не е установено по категоричен начин, че тя се е настанила да живее при него, а от друга страна, наличието на връзка от интимно естество е било заявено само от майката на жалбоподателката, но не е било потвърдено, тъй като жалбоподателката е отказала гинекологичен преглед на 9 септември 2019 г. (вж. параграф 8 по-горе). И накрая, жалбоподателката не е била под грижите на Д.М., така че не е необходимо да се обсъжда дали нейният побой попада в обхвата на член 187 от НК. Софийският районен прокурор заключава, че жалбоподателката може да търси правосъдие под формата на частно обвинение, което законът ѝ дава право да заведе директно пред съда.

30. Жалбоподателката е обжалвала отново. Тя сочи, че нейният побой е квалифициран като малтретиране съгласно член 3 от Конвенцията и съгласно Конвенцията на ООН за правата на детето, следователно трябва да бъде разследван, преди да може да се стигне до заключение. На 10 април 2020 г. Софийският апелативен прокурор е потвърдил решението на по-долната прокуратура, като е намерил изводите в това решение за правилни.

31. Жалбоподателката е обжалвала пред Върховната касационна прокуратура, като твърди, че съгласно Конвенцията властите имат положително задължение да разследват жалби за домашно насилие и се позовава на свързаната с това съдебна практика на Съда. Тя сочи, че не са събрани съответните доказателства. Тя също така заявява, че наказателно преследване по дело от частен характер не може да осигури подходящо обезщетение и не е ефективно средство за защита за нея като непълнолетна. Предвид оплакванията ѝ, че е била жертва на няколко престъпления, подлежащи на наказателно преследване, тя не е трябвало да води дело от частен характер само за едно от тях.

32. На 4 август 2020 г. Върховната касационна прокуратура („ВКП“) е информирала жалбоподателката, че няма основания за отмяна на отказа за проверка по нейните жалби. По-конкретно, отказът на Софийската районна прокуратура да образува наказателно производство е добре мотивиран и достатъчно подробен.

33. В писмо от 20 август 2021 г., адресирано до Службата на правителствения агент в Министерството на правосъдието и изготвено

в контекста на предоставяне на информация за целите на настоящата жалба пред Съда, ВКП е потвърдила, че в случая на жалбоподателката прокурорите са установили, че е извършено престъпление по чл.130 от НК /лека телесна повреда/ и това е предмет на производство от частен характер. (вж. параграф 35 по-долу). ВКП допълнително уточнява, че за да се счита за извършено „в контекста на домашно насилие“, законът, а именно член 93 (31) от НК, изисква деянието да е предшествано от системно физическо, сексуално или психологическо насилие и да е било осъществено по отношение на лице, с което деецът е живял в едно домакинство или е бил във *фактическо* съпружеско съжителство (вж. параграф 37 по-долу).

34. ВКП заявява, че в случая на жалбоподателката е установено, че срещу нея е извършен един единствен акт на насилие. Освен това не е установено продължително съжителство, както се изисква от закона, като се има предвид, че жалбоподателката е оставала в жилището на Д.М. по няколко дни, но се е връщала в дома на майка си само за да си тръгне отново, без да уточнява къде отива. И накрая, жалбоподателката не би могла да живее с Д.М. във *фактическо* съпружеско съжителство. Дефиницията на *фактическо* съпружеско съжителство се съдържа по-специално в точка 6 от Допълнителните разпоредби на Закона за съдебната власт (вж. параграф 38 по-долу); такава връзка изисква две пълнолетни лица доброволно да живеят заедно като съпруг и съпруга в едно и също домакинство за не по-малко от две години, като се грижат един за друг и за домакинството. Тази легална дефиниция изключва възможността жалбоподателката и Д.М. да са били във *фактическо* съпружеско съжителство, с оглед на факта, че тя не е била пълнолетна, а е непълнолетна.

ОТНОСИМО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПРАКТИКА

I. НАЦИОНАЛНО ПРАВО

35. Съгласно член 161 от НК във връзка с член 130 от НК, наказателно производство по отношение на умишлено причинена „лека телесна повреда“ може да бъде образувано само от жертвата директно пред съда и не се преследва от прокурора. Съгласно Наказателно-процесуалния кодекс („НПК“), когато наказателното производство е образувано от жертвата, тя действа като частен обвинител. Производството се прекратява, ако пострадалият не се яви при призоваване или се откаже от делото. Правителството представя примери за наказателни дела от частен характер, които са били заведени и решени от съдилищата (реш. от 05.06.2017 г. на ОСК по внчхд. № 56/2017 г.; реш. от 14.04.2016 г. на ОСС по внчхд. № 85/2016 г.; реш.

от 25.03.2016 г. на ОСС по внчхд. № 74/2016 г.; реш. от 01.07.2019 г. на ОСС по внчхд. № 530/2018 г.).

36. Що се отнася до телесните повреди, от февруари 2019 г. леките телесни повреди, нанесени „в контекста на домашно насилие“, са квалифицирани като престъпления от общ характер (на основание член 161 от НК, във връзка с член 131, алинея 1(5а) от НК).

37. Член 93, точка 31 от НК уточнява, че значението на „в контекста на домашно насилие“ е следното:

„Престъплението е извършено „в условията на домашно насилие“, ако е предшествано от системно упражняване на физическо, сексуално или психическо насилие, поставяне в икономическа зависимост, принудително ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права и е осъществено спрямо възходящ, низходящ, съпруг или бивш съпруг, лице, от което има дете, лице, с което се намира или е било във *фактическо* съпружеско съжителство, или лице, с което живеят или е живяло в едно домакинство“

38. Точка 6 от Допълнителните разпоредби на Закона за съдебната власт съдържа дефиниция на „*фактическо* съпружеско съжителство“ като „доброволно съвместно съжителство на съпружески начала на две пълнолетни лица, по отношение на които не съществува родство, представляващо пречка за встъпване в брак, което е продължило повече от две години и при което лицата се грижат един за друг и за общо домакинство“.

39. Само по себе си домашното насилие не е конкретно престъпление по НК. От февруари 2019 г. домашното насилие е утежняващо вината обстоятелство за всеки вид телесна повреда, претърпяна от жертвата (лека, средна или тежка). То е и утежняващо вината обстоятелство по отношение на редица други престъпления по НК, като убийство (член 115—116 от НК), отвличане (член 142 от НК), лишаване от свобода (член 142а от НК) и принуда (член 143 от НК).

40. Правителството представя примери от националната съдебна практика относно лека телесна повреда, извършена „в контекста на домашно насилие“ съгласно член 131, алинея 1(5а) от НК (вж. опр. № 899 от 06.11.2019 г. на РСЯ по нохд. № 1069/20019 г.; опр. от 13.07.2020 г. на СГС по внчд. № 1525/20020 г.; опр. от 21.02.2020 г. на РСБк по нохд. № 48/2020 г.; присъда от 21.01.2021 на РСБк по нохд. № 48/2020 г.; присъда от 24.02.2020 на РСПз по нохд. № 78/2020 г.; присъда от 03.06.2019 на РСНс по нохд. № 310/2019 г.; присъда от 20.02.2020 на РСРз по нохд. № 681/2019 г.; реш. от 10.03.2020 г. по нохд. № 235/2019). В тези решения съдилищата последователно разглеждат фактите в съответствие с критериите, описани в член 93, точка 31 от НК, за да установят дали преследваното престъпление е извършено „в контекста на домашно насилие“. Когато въз основа на събраните доказателства не може да се установи системно насилие, предхождащо предполагаемото престъпление, съдилищата връщат

делото на прокурора и прекратяват производството. В случаите, в които съдилищата признават обвиняемите за виновни за това престъпление, присъдите конкретно се позовават на системния характер на насилието, предхождащо престъплението, като елемент от решаващо значение за осъждането.

41. Съгласно член 131, алинея 1, точка 4 от НК във връзка с член 161 от НК причиняването на лека телесна повреда на непълнолетни е престъпление от частен характер, въпреки че се налага по-тежко наказание в сравнение със случаите, когато жертвата е възрастен.

42. Съответните разпоредби на българското законодателство по отношение на средна и тежка телесна повреда са изложени в решението на Съда по делото *Муитуин срещу България*, № 67258/13, § 28, 3 ноември 2015 г. И средната, и тежката телесна повреда подлежат на наказателно преследване.

43. Съгласно член 131, алинея 1, точка 7 от НК във връзка с член 161 от НК причиняването повече от веднъж на средна или тежка телесна повреда е престъпление, подлежащо на наказателно преследване, което влече по-тежко наказание в сравнение със случаите на еднократна средна или тежка телесна повреда.

44. Член 49 от НПК предвижда, че в изключителни случаи прокурорът може да образува служебно наказателно производство за престъпления от частен характер, когато жертвата не е в състояние да защити правата си поради това, че се намира в състояние на безпомощност или зависимост от извършителя на престъплението. Прокурорът трябва да направи това в срока за предявяване на частно обвинение, който е шест месеца от момента, в който пострадалият е узнал за престъплението.

45. Съгласно член 65 от Закона за Министерството на вътрешните работи полицията може да предупреди лица, за които разполага с достатъчно информация, за да подозира, че могат да извършат престъпление, за последиците от такова поведение.

II. ОТНОСИМИ МЕЖДУНАРОДНИ МАТЕРИАЛИ И НАЦИОНАЛНИ ДОКЛАДИ

A. Конвенция CEDAW и нейното тълкуване

46. Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените (CEDAW) е приета през 1979 г. от Общото събрание на ООН и е ратифицирана от България през 1982 г. Прилагането на Конвенцията CEDAW се наблюдава от Комитета за премахване на дискриминацията срещу жените („Комитетът CEDAW“), който отправя общи препоръки към държавите-страни по конвенцията по всички

специфични въпроси, свързани с премахването на дискриминацията срещу жените.

47. В своята Обща препоръка № 28 (2010) относно основните задължения на държавите — страни по конвенцията по член 2 от Конвенцията CEDAW, Комитетът по CEDAW отбелязва, че „Държавите страни по конвенцията имат задължение за дължима грижа за предотвратяване, разследване, наказателно преследване и наказване на ... действия на насилие, основано на пола“ (параграф 19).

48. На 26 юли 2017 г. Комитетът CEDAW актуализира своята Обща препоръка № 19, като прие Обща препоръка № 35 относно насилието срещу жени, основано на пола (CEDAW/C/GC/35). Що се отнася до наказателното преследване и наказание, Комитетът CEDAW препоръчва на държавите — страни по конвенцията, наред с други неща, „да осигурят ефективен достъп на жертвите до съдилища и трибунали и властите да реагират адекватно на всички случаи на основано на пола насилие срещу жени, включително чрез прилагане на наказателното право и, ако е уместно, наказателно преследване, *ex officio*. Що се отнася до наказателното преследване и наказание, Комитетът по CEDAW препоръчва на държавите — страни по конвенцията, наред с други неща, „да осигурят ефективен достъп на жертвите до съдилища и трибунали и властите да реагират адекватно на всички случаи на основано на пола насилие срещу жени, включително чрез прилагане на наказателното право и, ако е уместно, наказателно преследване“.

49. В заключителните бележки в своя осми периодичен доклад за България от 10 март 2020 г. Комитета CEDAW заявява следното:

„21. Комитетът остава загрижен от ограничения ангажимент на държавата страна по конвенцията за борба с устойчивите полови стереотипи, които засягат избора на образование и кариера на жените и момичетата. Комитетът е особено обезпокоен от:

(а) Увеличаване на случаите на антиджендър дискурс в публичното пространство, обществена реакция във възприемането на равенството между половете и мизогинистични изявления в медиите, включително от високопоставени политици

(б) Насърчаването на концепция за традиционни семейни ценности, която ограничава жените единствено до ролята на майки с домашни задължения и липсата на цялостна стратегия за премахване на дискриминационните стереотипи по отношение на ролите и отговорностите на жените и мъжете в семейството и в обществото;

...

23. ....Комитетът също така е особено обезпокоен от:

(а) Фактът, че всички форми на насилие, основано на пола, включително физическо, сексуално, психологическо и икономическо насилие, срещу жени и момичета не са определени и криминализирани в действащото законодателство, нито има разпоредба за *ex officio* наказателно преследване на актове на насилие, основано на пола срещу жените;

...

(в) Високите нива на оттегляне на жалби от жертви на насилие, основано на пола, ...”

В. Съвет на Европа

1. Комитет на министрите

50. В Препоръка Rec(2002)5 относно защитата на жените срещу насилие, Комитетът на министрите на Съвета на Европа препоръча, наред с други неща, че държавите-членки „имат задължението да полагат дължимата грижа за предотвратяване, разследване и наказване на актове на насилие, независимо дали тези действия са извършени от държавата или частни лица, и осигуряват защита на жертвите“. В препоръката се посочва също, че държавите-членки трябва да гарантират, че всички жертви на насилие могат да започнат производство; да предвидят, че наказателното производство може да бъде образувано от прокурора; да насърчават прокурорите да разглеждат насилието срещу жени като утежняващ или решаващ фактор при вземането на решение дали да започнат наказателно преследване в обществен интерес; да гарантират, когато е необходимо, че са взети мерки за ефективна защита на жертвите срещу заплахи и възможни актове на отмъщение; и да вземат конкретни мерки, за да гарантират, че правата на децата са защитени в хода на производствата.

51. Препоръка CM/Rec(2009)10 на Комитета на министрите към държавите-членки относно интегрирани национални стратегии за защита на децата от насилие, приета от Комитета на министрите на Съвета на Европа на 18 ноември 2009 г., подчертава, че „крехкостта на децата и уязвимостта и зависимостта им от възрастните за [техния] растеж и развитие изискват по-големи инвестиции в превенцията на насилието и защитата на децата от страна на семействата, обществото и държавата”.

2. Комисар по правата на човека

52. В своя доклад относно посещениято ѝ в България през ноември 2019 г. (CommDH(2020)8), публикуван на 31 март 2020 г., комисарят по правата на човека на Съвета на Европа заяви, наред с другото:

„73. Насърчаването на равенството между жените и мъжете е ключов инструмент за предотвратяване на насилието срещу жени и домашното насилие. Комисарят призовава властите да се борят със сексистките предразсъдъци, основани на идеята за малоценност на жените или на стереотипни роли на жените и мъжете в обществото, които подхранват погрешни възприятия и социална толерантност към насилието срещу жени и домашното насилие и значително възпрепятстват, системно ниво, капацитетът на властите да защитават адекватно жертвите и да гарантират отговорността на извършителите. Тя призовава властите да се борят с

РЕШЕНИЕ А.Е. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

всякаква дискриминация срещу жените в правоприлагащите и съдебните органи и да подобрят изграждането на капацитет за всички служители в съдебната система, за да осигурят чувствителен към пола подход към случаите на насилие срещу жени и домашно насилие. Тя насочва вниманието към Препоръката CM/Res(2019)1 на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно превенцията и борбата със сексизма, която предоставя подробни насоки за справяне със сексизма в различни области, включително при достъпа до правосъдие.“

3. Истанбулската конвенция

53. Съответните разпоредби на Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието срещу жени и домашното насилие („Истанбулската конвенция“) са посочени в *Kurt срещу Австрия* ([GC], № 62903/15, §§ 76-86, 15 юни 2021 г.). По-конкретно, нейният член 3(b) определя домашното насилие като „всички актове на физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие, които се случват в рамките на семейството или домашната единица или между бивши или настоящи съпрузи или партньори, независимо дали извършителят споделя или е споделял същото жилище с жертвата“ (вж. *Kurt*, цитирано по-горе, § 79).

54. България е подписала тази конвенция на 21 април 2016 г. През януари 2018 г. нейното правителство предложи Народното събрание да я ратифицира, но след разгорещен публичен спор относно някои от разпоредбите на тази конвенция, свързани с термините „пол“ и „джендър“, през февруари 2018 г. група членове на парламента поискаха Конституционният съд да определи дали тази конвенция е съвместима с Конституцията в процедура за предварителна консултация, предвидена в член 149 § 1 (4) от Конституцията. В резултат на това през март 2018 г. правителството оттегли законопроекта за ратификация. В своето решение, постановено през юли 2018 г. (*реш. № 13 от 27.07.2018 г. по к. д. № 3/2018 г., КС, обн., ДВ, бр. 65/2018 г.*), Конституционният съд постанови с осем гласа срещу четири, че Истанбулската конвенция е несъвместима с българската конституция.

55. С решение от 28 ноември 2019 г. ([P9_TA\(2019\)0080](#)), Европейският парламент призова България, Чешката република, Унгария, Латвия, Литва, Словакия и Обединеното кралство да ратифицират Истанбулската конвенция „без забавяне“ (точка 2).

С. Доклади на омбудсмана и на неправителствени организации

56. В годишния си доклад за 2020 г. българският омбудсман, позовавайки се на информация, предоставена от Министерството на вътрешните работи, съобщи, че има 1810 издадени от съда заповеди за защита на жени в контекста на домашно насилие, от общо 3057 такива

заповеди, издадени през тази година. Останалите заповеди за защита са издадени на деца (898) и мъже (349). Освен това 25 жени са били убити в рамките на интимна връзка през 2020 г.

57. В годишния си отчет за 2009 г. Българският хелзинкски комитет („БХК“), позовавайки се на информация, предоставена от Министерството на вътрешните работи (по-конкретно една от главните му дирекции по това време — *главна дирекция „Криминална Полиция“*), съобщава, че за първите единадесет месеца на 2009 г. съдилищата са издали повече от 1000 заповеди за защита в контекста на домашно насилие в цялата страна. От жертвите на домашно насилие през този период 88 % са жени, 10 % деца и 2 % мъже.

58. Според констатациите в годишния доклад на БХК за 2014 г., които се основават на анализ на присъдите за убийство и опит за убийство, постановени от българските съдилища в периода 2012—2014 г., в 91 % от случаите, в които жертвите били жени — извършителите били мъже. В 35 % от тези случаи извършителят е партньор или бивш партньор на жертвата; в 25 % от тях извършителят е нейният брат, син, внук или друг близък роднина; в 31 % от тях извършител е мъж, познат на жертвата; а в 9 % от случаите извършителят е непознат за жертвата мъж. В 19 % от съдебните присъди, постановени за убийство или опит за убийство, съдилищата изрично посочват, че жертвите са били подложени на системно физическо насилие в контекста на домашно насилие; в 21 % от тези присъди съдилищата посочват, че жертвата е или в напреднала възраст, или страда от сериозно физическо или умствено увреждане. В две трети от случаите убийството е извършено в дома на жертвата.

59. В отчета си за 2017 г. БХК отбелязва, че през тази година в България не са предприети институционални, организационни или законодателни промени, насочени към подобряване на защитата срещу домашно насилие, и че правителството е демонстрирало пълна незаинтересованост по въпроса. В тази връзка БХК посочва, че въпреки че съгласно член 6, ал. 5 от Закона за защита от домашното насилие се е очаквало правителството да приема годишни програми за мерки срещу домашното насилие, Министерският съвет е приел едва през януари 2018 г. програма за превенция и защита от домашно насилие през 2017 г. В същия доклад за 2017 г. БХК отбелязва липсата на официална статистика по отношение на домашното насилие в България.

60. Според доклад на сдружение „Фондация Анимус“, неправителствена организация и един от най-старите доставчици на услуги за жертви на насилие в България, 1939 жени и 425 мъже са се обадили на горещия телефон на сдружението за жертви на насилие през 2020 г.; през 2019 г. те са съответно 2068 жени и 389 мъже, а през 2018 г. — 2064 жени и 378 мъже.

Д. Индексът на ЕС за равенство между половете

61. Според индекса за равенство между половете (инструмент за измерване на напредъка на равенството между половете в Европейския съюз (ЕС)), изготвен от Европейския институт за равенство между половете (агенция на ЕС, специализирана в изследвания и събиране на данни по отношение на равенството между половете в ЕС), България заема най-лошата позиция от всички държави в ЕС по отношение на разпространението, тежестта и разкриваемостта на случаите на насилие срещу жени. По-конкретно, според доклада за индекса за равенство между половете за 2017 г. резултатът на България по отношение на насилието срещу жени е 44,2, най-високият в ЕС, когато средният резултат за ЕС е 27,2 (колкото по-висок е резултатът, толкова по-сериозно е явлението насилие срещу жени). Според същия доклад на Индекса за равенство между половете, жените в България са били жертви на най-тежките форми на насилие (в доклада е отбелязано, че процентът на жените в България, които са преживели здравословни последици от физическо и/или сексуално насилие през предходните 12 месеца, е 74 % при средно за ЕС от 31 %), но най-рядко се оплакват от това (процентът на жените в България, които са преживели физическо или сексуално насилие, но не са казали на никого, е 48 % при средна стойност за ЕС — 14 %).

Е. Доклади на българските власти

62. В две писма, съответно от 16 ноември 2020 г. и 22 февруари 2021 г., Министерството на вътрешните работи в отговор на искания за достъп до обществена информация от Национална мрежа за децата предоставя следните данни. През 2019 г. жените жертви на престъпления, извършени в контекста на домашно насилие, са били 14, а през първите девет месеца на 2020 г. жените жертви на домашно насилие са 342.

ЗАКОНЪТ**I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА**

63. Жалбоподателката се оплаква, по член 3, като отделна разпоредба и във връзка с член 13 от Конвенцията, че е била жертва на домашно насилие и държавата не ѝ е осигурила адекватна защита. На първо място, тя счита, че правната рамка, приложима към нейната жалба, че е била жертва на домашно насилие, не е в съответствие с Конвенцията. По-конкретно, тя посочи, че тъй като леката телесна повреда не е престъпление, което подлежи на наказателно преследване,

положението ѝ на жертва, която е била непълнолетна и жена, която се е оплакала от насилие, извършено от пълнолетния ѝ приятел, не е защитено от закона в достатъчна степен. На второ място, тя твърди, че на практика прокурорите не са успели да разследват адекватно оплакванията ѝ за насилие. Съдът като орган, компетентен да определи правната квалификация на фактите по делото (вж. *Radomilja и други срещу Хърватия* [GC], № 37685/10 и 22768/12, §§ 114 и 126, 20 март 2018 г.) счита, че жалбата трябва да бъде разгледана само по член 3. Тази разпоредба гласи следното:

„Никой не може да бъде подлаган на изтезания или на нечовешко или унижително отношение или наказание“.

А. Допустимост

1. Становищата на страните;

(а) Правителството

64. Правителството твърди, че жалбоподателката не е изчерпала наличните вътрешни средства за защита.

65. По-специално, тя е пропуснала да заведе наказателно производство от частен характер пред съда чрез своя законен представител (нейната майка) за образуване на частно наказателно дело по отношение на престъпление от частен характер. Правителството уточнява, че по частни наказателни дела не се провежда предварително разследване. Повдигнатите обвинения се изясняват в съдебното заседание, като задачата на съда е да установи обективната истина. Такива частни наказателни производства представляват ефективно вътрешноправно средство за защита, според правителството, като се има предвид, че националните съдилища са разгледали подробно индивидуалното положение на жалбоподателя (предполагемата жертва), анализирали са изчерпателно всички относими обстоятелства и са постановили справедливи решения.

(б) Жалбоподателят

66. Жалбоподателката изразява несъгласие, като подчертава, че частното обвинение не е ефективно средство за защита в случаи на жалби за домашно насилие. Тя твърди, че в случаите на частно обвинение, предоставени от правителството (вж. параграф 35 по-горе) няма нито един пример, когато жертвата е била жена, да не говорим за непълнолетна, и се е изправяла срещу своя партньор и предполагаем агресор в съда, за да се оплаче от насилието, което той е упражнил над нея. Повечето примери за такива производства, предоставени от правителството, се отнасят до оплаквания от мъже срещу мъже, които са съседи на жалбоподателите или са непознати за тях. В един случай

въпросните частни обвинители са били мъж и жена, съдещи техен съсед мъж, а в друг случай частният обвинител е бил мъж, съдил жена, като не са изяснени отношенията между тези лица. Според жалбоподателката това показва, че няма съдебна практика на национално ниво относно частни обвинения, повдигнати от жени срещу партньорите им в контекста на домашното насилие. Това е разбираемо, като се има предвид властта, която извършителите обикновено имат над жертвите на домашно насилие, тъй като те са в състояние да влияят и да разубедят жертвите да повдигат обвинения от частен характер.

2. Преценката на Съда

67. По отношение на твърдението на правителството, че частното обвинение е ефективно средство за защита, което жалбоподателката е трябвало да използва, преди да се обърне към Съда, Съдът отбелязва, че същността на оплакването на жалбоподателката е, че само държавното обвинение може да бъде ефективно средство за защита. Поради това Съдът счита, че този въпрос е тясно свързан със съществуването на спора и го присъединява към произнасянето си по същество.

68. Съдът също така отбелязва, че жалбата не е нито явно необоснована, нито е недопустима на други основания, изброени в член 35 от Конвенцията. Следователно тя следва да бъде обявена за допустима.

В. По същество

1. Становищата на страните;

(а) Жалбоподателят

69. Жалбоподателката заявява, че прагът по член 3 е достигнат в нейния случай. Тя посочва нараняванията, които е получила от ръцете на агресора си, възрастен мъж, който стиснал гърлото ѝ в опит да я задуши.

70. Във връзка с националната правна рамка, тя представи следните аргументи. Въпреки че вредата, причинена в контекста на домашно насилие, беше издигната до престъпление, подлежащо на наказателно преследване през 2019 г., само година след тази промяна Министерският съвет назначи работна група за изменение на определението за домашно насилие, така че да създаде „надеждна , ефективна защита и гаранция за живота, здравето и правата на лицата, изложени на риск от домашно насилие“. Резултатът беше законопроект, който все още не е внесен в Народното събрание, насочен към премахване на системния характер на насилието, който досега се изискваше за престъпления, извършени в контекста на домашно

насилие. Освен това определението за домашно насилие в НК не обхваща интимните отношения на срещаща се двойка, като жалбоподателката и бившия ѝ приятел. Горното според жалбоподателката показва, че съществуващата правна рамка е недостатъчна, тъй като не е в състояние да осигури на жертвите на домашно насилие ефективна защита.

71. Освен това, като се позовава на член 131, ал. 1, точка 4 от НК във връзка с член 161 от НК (вж. параграф 41 по-горе), жалбоподателката подчертава, че насилието срещу непълнолетни като нея, когато насилието е довело до лека телесна повреда, също не е престъпление, което подлежи на наказателно преследване.

72. Тя твърди, че тъй като насилието трябва да бъде повтарящо се или умерено или тежко, за да бъде предмет на наказателно преследване, правната рамка е недостатъчна.

73. Жалбоподателката също така заявява, че най-малкото прокурорите са били длъжни да образуват наказателно производство по нейните оплаквания, за да проведат правилно разследване. Тя е формулирала достоверни твърдения и е предоставила *prima facie* доказателства. Прокурорите обаче са отказали да образуват наказателно производство за провеждане на ефективно разследване. При извършеното вместо това предварително разследване липсват редица важни следствени действия. Така, вместо да се демонстрира желание за изясняване на изложените обстоятелства, това е изглеждало по-скоро като опит да се предпази извършителят от отговорност и това е направило цялото разследване неадекватно. Въпреки че член 9 от НПК предоставя теоретична рамка за наказателно преследване на еднократни инциденти с лека телесна повреда, претърпени в контекста на домашно насилие, той не е бил приложен на практика в нейния случай, което е направило правното средство за защита неефективно.

(b) Правителството

74. Правителството твърди, че отношението, на което е била подложена жалбоподателката, не е достигнало прага по член 3. Тя е претърпяла лека телесна повреда, която не е причинила дълготрайно увреждане на здравето ѝ или трайна травма.

75. Правителството подчертава, че след измененията в Наказателния кодекс, приети в началото на 2019 г., нанасянето на телесни повреди в контекста на домашно насилие е станало престъпление, което подлежи на наказателно преследване (вж. параграф 36 по-горе). Освен това редица тежки престъпления — като убийство, заплахи за убийство, незаконно задържане и преследване — налагат по-строги наказания, ако са извършени в контекста на домашно насилие (вж. параграф 39 по-горе). Това показва, че законодателят е приел адекватни мерки за възпиране, преследване и наказване на всички престъпления, свързани

с телесни повреди. Правителството също така се позовава на примерите от националната съдебна практика относно жалби за насилие, извършено в контекста на домашно насилие (вж. параграф 40 по-горе). То твърди, че горните съображения показват, че наказателноправната рамка е в състояние да предостави на жертвите на нарушения на член 3 достатъчна защита.

76. Освен това компетентният прокурор е разпоредил предварителна проверка във връзка с жалбите на жалбоподателката и полицията я е извършила. Правителството се позовава на констатациите от полицейския доклад, описан в параграфи 23 до 26 по-горе.

77. Прокурорите са отказали да образуват наказателно производство, тъй като са установили, въз основа на констатациите на предварителното разследване и свързания анализ на тези констатации, че не е извършено престъпление, което да подлежи на наказателно преследване, като се има предвид, че срещу жалбоподателката се е случил един акт на насилие, който ѝ е причинил лека телесна повреда. Правителството уточнява, че съгласно съответната законова разпоредба, а именно член 93, точка 31 от НК, за да бъде извършено престъпление „в контекста на домашно насилие“, то трябва да бъде предшествано от „систематично физическо, сексуално или психическо насилие“ и извършено спрямо лице, с което деецът е живял във „фактическо съпружеско съжителство, или лице, с което е живял в едно домакинство“. Съдилищата са постановили, че „систематично“ означава не по-малко от три деяния, при които е налице „последователност в начина, по който са извършени тези деяния, и [във връзка със] самоличността на субекта и същото субективно отношение на извършителя към деянието и последиците от него“.

78. Правителството изрично се позова на и повтаря позицията на ВКП, предоставена им през август 2021 г. (вж. параграфи 33 и 34 по-горе).

79. Що се отнася до мерките за ефективна закрила на детето, правителството изтъква, че чрез сигнализиране на прокурора, че жалбоподателката е била жертва на престъпление и чрез незабавното ѝ настаняване извън семейната ѝ среда, социалните услуги са били част от ефективната държава защита, предоставена в такива случаи.

80. Правителството завършва становището си, като посочва, че както националната правна рамка, така и действията на властите са осигурили практическа и ефективна защита на жалбоподателката, която е отказала активно да се възползва от нея. От самата жалбоподателка, представлявана от майка си, е зависело да заведе наказателно дело от частен характер по отношение на леката телесна повреда, която е претърпяла, което също е могло да бъде придружено от паралелен граждански иск. Тя обаче не успява да следва тази линия на защита. Ишците, които успеят да докажат, че нараняванията им са били

причинени от ответниците в такова производство, достигат до резултат, при който обвиняемите биват признати за виновни от съда и може да им бъдат присъдени свързаните с това обезщетения.

(с) Встъпила трета страна

81. Националната мрежа за децата се позовава, наред с другото, на доклад на Световната здравна организация от 9 март 2021 г., според който в световен мащаб около една на всеки три жени по света е била подложена на физическо и/или сексуално насилие, повечето от които са били насилие от страна на интимен партньор. Освен това те сочат, че според българския омбудсман през 2019 г. най-малко две жени на месец са губили живота си в резултат на домашно насилие. Българското правителство изглежда не събира данни за водените наказателни дела за леки телесни повреди и какъв процент от тях са завършили с присъди. Освен това частните обвинения са трудни за осъществяване от жертвите, особено когато жертвите са непълнолетни или в уязвимо по друг начин положение.

82. Национална мрежа за децата се позовава и на заключителните бележки на Комитета CEDAW в неговия осми периодичен доклад за България (вж. параграф 49 по-горе).

83. Леката телесна повреда е престъпление от частен характер в България, независимо дали жертвата е непълнолетно или пълнолетно лице. Като се има предвид, че средните и тежките телесни повреди включват доста сериозни наранявания, огромното мнозинство от случаите на насилие са довели до леки телесни повреди, но остават извън обхвата на престъпленията, подлежащи на наказателно преследване, въпреки че са еднакво застрашаващи и причиняващи болка. Националната мрежа за децата се застъпва от години за превръщането на всички форми на телесни наказания на деца в престъпления от общ характер, включително когато са причинени леки телесни повреди.

2. Преценката на Съда

(а) Общи принципи

84. По отношение на прага на тежест, който се изисква, за да попадне една жалба в обхвата на член 3, Съдът приема, че той е относителен и зависи от конкретните обстоятелства на случая, като естеството и контекста на лечението, неговата продължителност, неговите физически и психически ефекти и, в някои случаи, пола, възрастта и здравословното състояние на жертвата (вж., сред много други източници, *Димитър Шопов срещу България*, № 17253/07, § 45, 16 април 2013 г.).

85. Съдът повтаря, че проблемът с домашното насилие, което може да приеме различни форми — от физическо нападение до сексуално, икономическо, емоционално или вербално насилие — надхвърля обстоятелствата на отделния случай. Това е общ проблем, който засяга в различна степен всички държави членки и който не винаги излиза на повърхността, тъй като често се случва в рамките на лични отношения или затворени вериги и засяга различни членове на семейството, въпреки че жените съставляват огромно мнозинство от жертвите (вж. *Volodina срещу Русия*, № 41261/17, § 71, 9 юли 2019 г.).

86. Особената уязвимост на жертвите на домашно насилие и необходимостта от активно участие на държавата в тяхната защита са подчертани в редица международни инструменти и съдебната практика на Съда-съгласно различни разпоредби на Конвенцията (вж., сред много други източници *Opuz срещу Турция*, № 33401/02, §§ 72—86, ЕСПЧ 2009; *Бевакуа и С. срещу България*, № 71127/01, §§ 64—65, 12 юни 2008 г. и *Hajduová срещу Словакия*, № 2660/03, § 46, 30 ноември 2010 г.). Съществува общо разбиране в съответните международни материали, че са необходими всеобхватни правни и други мерки, за да се предостави на жертвите на домашно насилие ефективна защита и гаранции (вж. *Kurt срещу Австрия* [GC], № 62903/15, § 162, 15 юни 2021 г.).

87. Съдът също така приема, че се изисква незабавна реакция от страна на властите на твърдения за домашно насилие (вж. *Kurt*, цитирано по-горе, § 165, с допълнителни препратки). Когато е установил, че властите не са действали незабавно след получаване на жалба за домашно насилие, той е приел, че това бездействие е лишило жалбата от всякаква ефективност, създавайки ситуация на безнаказаност, благоприятна за повторение на актове на насилие (*ibid.*, и *Talpis срещу Италия*, № 41237/14, § 117, 2 март 2017 г.).

88. Освен това Съдът отново заявява, че се изисква специална дължима грижа от страна на властите, когато се занимават със случаи на домашно насилие (вж. *Kurt*, цитирано по-горе, § 166 с допълнителни препратки). Деца и други уязвими лица — в която категория попадат жертвите на домашно насилие — по-специално имат право на държавна защита под формата на ефективно възпиране срещу такива сериозни посегателства върху личната неприкосновеност (вж. *Talpis*, цитирано по-горе, § 99).

89. Ролята на Съда не е да замества националните органи и да избира вместо тях измежду широкия набор от възможни мерки, които биха могли да бъдат предприети, за да се осигури спазването на техните положителни задължения по член 3 от Конвенцията (вж. *Opuz*, цитирано по-горе, § 165). Въпреки това, съгласно член 19 от Конвенцията и съгласно принципа, че Конвенцията има за цел да гарантира не теоретични или илюзорни, а практически и ефективни права, Съдът

трябва да гарантира, че задължението на държавата да защитава правата на лицата под нейна юрисдикция е адекватно изписани (вж. *Sandra Janković срещу Хърватия*, № 38478/05, § 46, 5 март 2009 г., и *Hajduová*, цитирано по-горе, § 47). Въпросът за целесъобразността на отговора на органите може да представлява проблем съгласно Конвенцията (вж. *Бевакуа и С.*, цитирано по-горе, § 79).

(b) Приложение на тези принципи към настоящия случай

(i) Праг по член 3

90. По отношение на прага на тежест, изискван съгласно член 3, Съдът намира отношението за „унизително“, тъй като е било такова, че да събуди у жертвите си чувства на страх, мъка и малоценност, способни да ги унижат и обезценят (вж. *Labita срещу Италия* [GC], № 26772/95, § 120, 6 април 2000 г.), или да е унижило или обезценило жертвата в собствените ѝ очи (вж. *Raninen срещу Финландия*, 16 декември 1997 г., § 32, Доклади за присъди и решения 1997-VIII), или ако показва липса на уважение или уронване на човешкото достойнство (вж. *Svinarenko и Slyadnev срещу Русия* [GC], № 32541/08 и 43441/08, §§ 118 и 138, 17 юли 2014 г.). По дело относно жалба за домашно насилие, което включва повтарящи се случаи на малтретиране за определен период от време — *Valiulienė срещу Литва* (№ 33234/07, §§ 68 и 70, 26 март 2013 г.) — Съдът е установил, че въпреки че жалбоподателката е претърпяла леки физически наранявания, тези наранявания са били усложнени от нейните чувства на страх, мъка и малоценност, до степен, че малтретирането ѝ може да се счита за достатъчно „унизително“, за да попадне в обхвата на член 3 от Конвенцията.

91. Съдът намира, че отношението в началото на оплакването на жалбоподателката е достигнало прага на тежест, необходим за прилагане на член 3, поради следните причини. Медицинският доклад за състоянието на жалбоподателката след инцидента съдържа описание на множество хематоми по лицето, шията и крайниците и заключава, че нараняванията биха могли да бъдат получени по описания от нея начин и са ѝ причинили болка и страдание (вж. параграфи 7 до 9 по-горе). Жалбоподателката има белези по врата си, които според нея са резултат от опита на възрастният ѝ приятел да я удуши. По онова време тя е била на петнадесет години, вероятно е била в състояние на физическа и емоционална уязвимост и е била зависима от предполагаемия си агресор и при тези обстоятелства вероятно е преживяла сериозно сплашване и страдание в допълнение към болката и страданието, описани в медицинското свидетелство (вж., относно психологическото въздействие на домашното насилие, *M.G. срещу Турция*, № 646/10, § 99, 22 март 2016 г., и *Tunikova и други срещу Русия*, № 55974/16 и 3 други,

§ 75, 14 декември 2021 г.; и също за сравнение, *mutatis mutandis*, с *Eremita срещу Република Молдова*, № 3564/11, § 54, 28 май 2013 г.).

92. Съдът отбелязва, че оплакването на жалбоподателката е двойно. От една страна, тя се оплака, че правната рамка, уреждаща намесата на държавата в случаи на жалби за домашно насилие, е недостатъчна. По-конкретно, насилието трябва да бъде повторно, умерено или тежко, за да бъде предмет на наказателно преследване. От друга страна, тя твърди, че на практика прокурорите не са успели да разследват ефективно конкретните ѝ оплаквания, въпреки че законът ги е оправомощил да действат по своя собствена инициатива дори в случаи, в които обвинението обикновено е оставено на преценката на жертвите (вж. параграф 44 по-горе). По-долу Съдът ще разгледа отделно двете оплаквания.

(ii) Правна рамка

93. Съдът по-рано е приел, че Конвенцията не изисква наказателно преследване с помощта на държавата във всички случаи на посегателства срещу физическата неприкосновеност (вж. *Sandra Janković*, цитирано по-горе, § 50). В контекста на домашното насилие Съдът също така приема, че възможността за завеждане на частно обвинение не е достатъчна, тъй като такова производство очевидно изисква време и не може да послужи за предотвратяване на повторение на подобни инциденти (вж. *Бевакуа и С.*, цитирано по-горе, § 83, където въпросът е разгледан съгласно член 8 от Конвенцията; вж. също, по-скоро и в контекста на член 3, *J.I. срещу Хърватия*, № 35898/16, § 63, 8 септември 2022 г.). Той също така приема, че частното обвинение поставя прекомерна тежест върху жертвата на домашно насилие, прехвърляйки върху нея отговорността за събиране на доказателства, способни да установят вината на насилника спрямо наказателния стандарт на доказване (вж. *Volodina*, цитирано по-горе, § 82). По същия начин Съдът приема, че мнението на прокурора, че не може да бъде започнато наказателно разследване, освен ако нараняванията, причинени на жертвата, са с определена степен на тежест, също повдигна въпроси относно ефикасността на защитните мерки, като се имат предвид многото видове домашно насилие, които съществуват, не всички от които водят до физическо нараняване, като напр. психологическо или икономическо насилие (вж. *Т.М. и С.М. срещу Република Молдова*, № 26608/11, § 47, 28 януари 2014 г.).

94. В настоящия случай Съдът счита, че в светлината на твърденията на правителството, в които се твърди, че българското законодателство е осигурило адекватна защита на жертвите на домашно насилие, тъй като през февруари 2019 г. всяко такова насилие е било обявено за престъпление, което подлежи на обществено преследване, не се изисква да се произнесе абстрактно дали домашното насилие изисква във всички

случаи обществено преследване като въпрос на принцип. По-скоро ще разгледа приложимата правна рамка и свързаните с нея аргументи на правителството.

95. Съдът отбелязва, че съгласно член 161 от НК, разглеждан във връзка с член 131, алинея 1(5а) от същия кодекс, лека телесна повреда, претърпяна в контекста на домашно насилие, се преследва от властите, а не се оставя да бъде преследвана от жертвата. Съдът счита това за положително развитие в българското законодателство, тъй като свидетелства за значението, което държавата придава на ефективната борба с всички форми на домашно насилие. Наказателното преследване на актове на насилие, извършени в този контекст, контекст, който понякога погрешно се смята за интимна сфера, където няма място за държавна намеса (вж., *mutatis mutandis*, *Volodina*, цитирано по-горе, § 84), изпраща силен сигнал към обществото за обществената значимост на разследването на жалби в тази насока.

96. Независимо от това, Съдът отбелязва, че както се посочва от правителството и както се вижда от свързаната национална съдебна практика, представена от него (вж. параграф 40 по-горе), за да се счита вредата за вреда, причинена в контекста на домашно насилие, трябва да бъдат установени повтарящи се действия на насилие, предшестващо жалба в това отношение. Съдебната практика, предоставена от правителството, показва, че националните съдилища са тълкували „повторно“ или „систематично“ като означаващо не по-малко от три акта на насилие. По този въпрос Съдът повтаря, че домашното насилие може да възникне дори в резултат на един единствен инцидент (вж. *Volodina*, цитирано по-горе, § 81). Освен това той повтаря, че последователните цикли на домашно насилие, често с увеличаване на честотата, интензивността и опасността с течение на времето, са често наблюдавани модели в този контекст (вж. *Kurt*, цитирано по-горе, § 175). Съответно, той намира, че изискването за повтарящи се случаи на насилствено поведение, за да може държавата да се намеси, като се има предвид реалният риск от нови случаи на насилие с повишен интензитет, не е в съответствие със задълженията на властите да реагират незабавно на твърдения за домашно насилие и да демонстрират специална дължима грижа в този контекст (вж. *Kurt*, цитирано по-горе, §§ 165—166).

97. Освен това Съдът отбелязва обяснението на ВКП (вж. параграф 34 по-горе) че жалбоподателката понякога живее с Д.М. в същото жилище не е достатъчно, за да се счита по закон за жертва на престъпление, извършено „в контекста на домашно насилие“. Това е така, тъй като трайното съжителство (*устойчиво съжителство*) се изисква от закона според ВКП. Освен това другият правен критерий в дефиницията на „в контекста на домашно насилие“, а именно дали въпросните лица са живели заедно във *фактическо* съпружеско

съжителство“, изглежда изисква двама възрастни да са имали връзка повече от две години (вж. параграфи 34 и 38 по-горе). Съдът намира, че тълкуването на закона като изискващ трайно съжителство, както и законовото изискване и двамата лица във връзка да са пълнолетни и да са живели заедно повече от две години, са трудни за оправдаване от гледна точка на задълженията на държавите по член 3 от Конвенцията в контекста на домашното насилие, тъй като е длъжен да филтрира редица случаи, в които насилието е упражнено върху жена от нейния интимен партньор (за сравнение, *mutatis mutandis*, с *M.G. срещу Турция*, цитирано по-горе, § 103).

98. Освен това Съдът отбелязва, че по отношение на насилието, упражнено върху деца (жалбоподателката е била на петнадесет години към момента на фактите), причиняването на лека телесна повреда на непълнолетни е престъпление от частен характер (вж. член 131, алинея 1(4) от НК, във връзка с член 161 от НК, и параграф 41 по-горе). Това очевидно е така, дори ако е имало повтарящи се актове на насилие, освен ако, както беше обсъдено по-горе (вж. параграф 95 по-горе), вредата е нанесена „в контекста на домашно насилие“. Въпреки че законът предвижда по-тежко наказание в такива случаи (за причиняване на лека телесна повреда на непълнолетни, вж. параграф 41 по-горе), жертвите, които са непълнолетни, с всички уязвимости, които това включва, все още се очаква да могат да се справят с предизвикателството да повдигнат и поддържат обвинения в съда срещу техните агресори в ситуации, в които непълнолетни са претърпели насилие, но обстоятелствата не се считат за отговарящи на формалните изисквания за критерия „в контекста на домашно насилие“. Според Съда тази ситуация трудно може да се съвмести със задължението на държавата да възпира адекватно и ефективно да се бори с насилието срещу деца (вж. параграф 62 по-горе).

99. Всъщност член 49 от НПК дава правомощието на прокурора да образува наказателно разследване *proprio motu* и да води наказателно производство в изключителни случаи относно престъпления, които иначе биха били предмет на частно обвинение. Това е така, когато жертвата не може да защити правата си поради намиране в състояние на безпомощност или зависимост от извършителя на престъплението. Съдът отбелязва, че тази опция има потенциала — ако бъде избрана от прокурора — да гарантира, че актовете на насилие няма да останат без наказателно преследване поради неспособността на жертвата да преследва. Съдът обаче взема предвид факта, че възможността за повдигане на обвинение е изцяло по преценка на прокурора, който не е законово задължен да започне наказателно преследване в такива случаи.

100. Въз основа на гореизложеното Съдът счита, че приложимите правни разпоредби не са напълно в състояние да отговорят адекватно на домашно насилие или насилие, нанесено на жертви (непълнолетни или

други), които сами не са в състояние да започнат и да продължат съдебно производство като частни обвинители. Законът изисква многократни случаи на домашно насилие, преди държавата да може да се намеси (вж. параграфи 37, 40 и 77 по-горе). Очевидно се приема, че *фактическо* съпругеско съжителство е налице само когато и жертвата, и нарушителят в контекста на домашно насилие са възрастни, които са живели заедно повече от две години (вж. параграфи 34 и 38 по-горе); това, съчетано с изискването съжителството да е трайно (вж. параграф 34 по-горе), води до ефективно изключване от наказателно преследване на редица случаи на насилие срещу жени от техните партньори. Законът също така установява минимален праг по отношение на тежестта на нараняванията, които трябва да бъдат претърпени, преди да може да бъде започнато наказателно преследване във връзка с насилие срещу малолетни и непълнолетни в случаите, когато това насилие не отговаря на формалните законови изисквания да бъде извършено в контекста на домашно насилие (вж. параграфи 35, 41, 42 и 43 по-горе). И накрая, законът оставя провеждането на официално разследване на преценката на прокурора в случаи на лека телесна повреда, когато жертвите не са в състояние да се защитят (вж. параграфи 44 и 99 по-горе). Съответно Съдът намира, че законът не изпълнява позитивното задължение на държавата да въведе ефективна система, наказваща всички форми на домашно насилие и осигуряваща достатъчни гаранции за жертвите (вж., *mutatis mutandis*, *Volodina*, цитирано по-горе, § 85).

(iii) *Практическо приложение на правната уредба в конкретния случай*

101. След това Съдът ще провери дали отговорът на прокурорите на жалбите на жалбоподателката е в съответствие с изискванията на Конвенцията.

102. Съдът отбелязва на първо място, че, от една страна, реакцията на прокурорите на твърденията на жалбоподателката, че е била жертва на домашно насилие, се основава на приложимата правна рамка, която изисква системни актове на насилие, преди прокурорът да може да се намеси. От друга страна, за да се установи дали е имало системно насилие, прокурорите е трябвало да направят проверка. Съдът многократно е постановявал, че когато дадено лице повдигне обосновано оплакване, че е било малтретирано от частно лице, държавата е длъжна да проведе ефективно официално разследване (вж., сред много други източници, *М. и други срещу Италия и България*, № 40020/03, § 100, 31 юли 2012 г.; *Eremia*, цитирано по-горе, § 51, и *Bălșan срещу Румъния*, № 49645/09, § 57, 23 май 2017 г.). Приложимите минимални стандарти, определени от практиката на Съда, включват изискванията разследването да е независимо, безпристрастно и да подлежи на обществен контрол, както и компетентните органи да

действат с изключителна дължима грижа и бързина (вж. *М. и други срещу Италия и България*, цитирано по-горе, § 100, и *Volodina*, цитирано по-горе, § 92).

103. Както се вижда от фактите по настоящото дело, директорът на местната дирекция за социално подпомагане е уведомил прокурора, че жалбоподателката е била многократно бита от тогавашния си възрастен приятел (вж. параграф 11 по-горе) и че един път той я е ударил в лицето, блъснал я на пода, ритал я, докато лежала на земята и се опитал да я удуши, като всичко това ѝ причинило физическа болка и страдание и я оставило сериозно уплашена (вж. параграфи 12 до 15 по-горе). Съдът счита, че това са твърдения за тежко насилие, показващи обществен интерес от наказателно преследване, което изисква съответна официална реакция. По-конкретно, в този контекст е трябвало да бъдат предприети редица съответни следствени действия. Те по-специално е трябвало да включват проследяване на твърденията за повтарящи се побоища (вж. параграфи 11, 17 и 19 по-горе). Те също е можело да включват, но не се ограничават до, разпит на жалбоподателя в „синя стая“ (специално съоръжение, където деца жертви или свидетели на насилие могат да бъдат разпитвани в защитена среда от специално обучени професионалисти извън полезрението на заподозрения извършител), особено предвид нейното оттегляне на жалбата; разглеждане на кореспонденцията между жалбоподателката и Д.М.; разпит на приятели на жалбоподателката; и разглеждане на криминалното минало на Д.М., особено дали е имало други случаи на насилие срещу жени в миналото.

104. Прокурорът обаче се позовава изцяло на извършената от полицията предварителна проверка, която не включва нито едно от гореизброените следствени действия. (вж. параграфи 23 и 25 по-горе; за сравнение също с *У и други срещу България*, № 9077/18, § 103, 22 март 2022 г.). Въпреки това прокурорът намира констатациите на разследването за достатъчни, за да откаже образуването на досъдебно производство. Това е така, въпреки че материалите, с които разполага прокурорът, включват информация за твърденията на жалбоподателката, че е била многократно бита от Д.М., описват подробно инцидент, включващ множество тежки актове на насилие, и съдържат твърдение, че Д.М. се е опитал да убие жалбоподателката и че инцидентът ѝ е причинил значителна болка и стрес (вж. параграфи 11 до 15 по-горе). Този материал е придружен от медицинско свидетелство, удостоверяващо нараняванията и тяхното въздействие върху жалбоподателката (вж. параграфи 7 до 9 по-горе). Съдът не може да не прецени бездействието на прокурора при тези обстоятелства като необходимо.

105. В този контекст Съдът не може да пренебрегне, че Софийският районен прокурор е обосновал отказа си да образува наказателно

производство в отговор на оплакванията на жалбоподателката, *inter alia*, като се позовава на нейния отказ да се подложи на гинекологичен преглед (вж. параграф 29 по-горе). Съдът намира този аргумент за неадекватен; освен това за такъв, който не взема предвид и не зачита достойнството на предполагаемата жертва, която се е оплакала от физическо, а не от сексуално насилие.

106. И накрая, както е отбелязано по-горе (вж. параграф 99), когато жертвите са особено уязвими, законът дава правомощия на прокурорите да образуват наказателни производства дори в случаи на престъпления от частен характер. Въз основа на информацията по делото Съдът счита, че жалбоподателката може да се разглежда като попадаща в тази категория, но прокурорът в нейния случай не е предприел действия.

(iv) Заключение

107. Горните съображения са достатъчни, за да позволят на Съда да заключи, че властите не са успели да осигурят адекватна защита на жалбоподателката, както по закон, така и на практика. Следователно възражението на правителството за неизчерпване (основано на неуспеха на жалбоподателката да заведе частно наказателно дело), което е присъединено към решаването по същество на спора (вж. параграф 67 по-горе), трябва да бъде отхвърлено.

108. Съответно се приема, че е налице нарушение на член 3 от Конвенцията;

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 14 ОТ КОНВЕНЦИЯТА ВЪВ ВРЪЗКА С ЧЛЕН 3

109. Жалбоподателката се оплаква, че е била дискриминирана въз основа на възраст и пол, в противоречие с член 14 от Конвенцията, който гласи следното:

„Упражняването на правата и свободите, изложени в (настоящата) Конвенция, се гарантира без дискриминация на каквато и да е основа като пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически или други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имущество, раждане или друго състояние.“

A. Допустимост

110. Според правителството жалбоподателката не е започнала производство по Закона за защита от дискриминация (ЗЗД), който е *lex specialis* в случаите на жалби за дискриминационно отношение.

111. Жалбоподателката твърди, че е подала жалба, че е била дискриминирана въз основа на възраст и пол пред прокурорите, но без резултат.

112. По отношение на аргумента на правителството, че жалбоподателят не е прибягнал до производство по ЗЗД, Съдът намира, че правителството не е показало, че това може да бъде ефективно средство за защита по отношение на действия или бездействие от страна на прокурор. Поради това Съдът отхвърля това възражение.

113. Съдът отбелязва, че жалбата не е нито явно необоснована, нито е недопустима на други основания, изброени в член 35 от Конвенцията. Следователно тя следва да бъде обявена за допустима.

В. По същество

1. Становищата на страните;

114. Жалбоподателката твърди, че въпреки че съответното законодателство е формулирано по неутрален по отношение на пола начин, така че да защитава еднакво всяко лице, на практика домашното насилие засяга повече жените, отколкото мъжете. Съответно, тя заявява, че бездействието на властите при преследване и наказване на това престъпление непропорционално засяга жените. Жалбоподателката представя редица доклади пред Съда, включително доклади, които сочат, че броят на жените жертви на домашно насилие е постоянно и преобладаващо по-висок от броя на жертвите мъже. Тя се позовава и на заключенията на Комитета CEDAW от 2020 г. в неговия осми периодичен доклад за България относно ограничения ангажимент на държавата за борба с трайните стереотипи, свързани с пола (вж. параграф 49 по-горе), както и на Индекса за равенство между половете за 2017 г. относно равенството на половете в Европейския съюз, според който насилието срещу жените в България е по-високо от средното за Европейския съюз (вж. параграф 61 по-горе).

115. Правителството твърди, че твърдението на жалбоподателката за дискриминация е напълно необосновано, тъй като нищо — нито в правната рамка, нито в отношението на националните власти — не показва различно (по-малко благоприятно) отношение към нея поради нейния пол. По-конкретно законодателството не предвижда различен вид или ниво на защита в зависимост от пола на жертвата, а предоставя еднаква защита на всички жертви на домашно насилие. По същия начин решението на прокурора да не образува наказателно производство по случая на жалбоподателката е било в пълно съответствие със закона. Властите не са проявили толерантност към Д.М., когото полицията е предупредила за наказателна отговорност при повторни противоправни действия от негова страна. Освен това домашното насилие не се толерира в българското общество, а компетентните органи го осъждат и провеждат последователна политика, насочена към защита на жертвите и наказване на нарушителите (вж. също аргументите на правителството, изложени в параграф 75 по-горе).

2. Преценката на Съда

(а) Общи принципи

116. Съответните принципи относно значението на дискриминацията в контекста на домашното насилие могат да бъдат проследени до решението на Съда по делото *Opuz* (цитирано по-горе, §§ 184—91). Те са доразвити в *Volodina* (цитирано по-горе, §§ 109—14) и наскоро са обобщени в *У и други срещу България* (цитирано по-горе, § 122). По същество те включват признанието, че насилието срещу жени, включително домашното насилие, е форма на дискриминация срещу жените и че неспособността на държавата да защити жените от такова насилие нарушава правото им на равна защита от закона. След като даден жалбоподател е доказал разлика в третирането, държавата — ответник трябва да докаже, че тази разлика е била оправдана.

(б) Приложение на тези принципи към настоящия случай

117. Жалбоподателката се оплаква главно, че неуспехът на властите да й осигурят защита, както по закон, така и на практика, произтича от по-широката институционална толерантност към домашното насилие и от приемането от страна на българските власти на такива случаи, които безспорно засягат жените повече от мъжете. Правителството оспорва тези твърдения.

118. Съдът отбелязва, че това е третото дело по отношение на България, в което се установява нарушение на Конвенцията, произтичащо от реакцията на властите на актове на домашно насилие срещу жени (предишните две дела са *Бевакуа и С.*, цитирано по-горе, §§ 77—83, и *У и други срещу България*, цитирано по-горе, §§ 110—111). Съдът също така е постановил в последното от тези решения, че едва ли има съмнение, че домашното насилие в България засяга предимно жени (вж. *У и други срещу България*, цитирано по-горе, § 124). При липсата на официална изчерпателна статистика, жалбоподателката по настоящото дело представя различни други статистики по отношение на насилието срещу жени в България, докладвани от местни неправителствени организации и съдържащи се в инструмента на ЕС за измерване на равенството между половете от 2017 г. От тази статистика става ясно, че жените са преобладаващи жертви на насилие в България (вж. параграфи 56 и 57 по-горе по отношение конкретно на домашното насилие, и параграф 60 по-горе по отношение на насилието срещу жени като цяло) и че България има най-висок резултат сред всички държави от ЕС по отношение на разпространението, тежестта и липсата на докладване от жени, жертви на насилие (вж. параграф 61 по-горе). Данните на МВР за 2019 г. и 2020 г. (вж. параграф 62 по-горе) са още една индикация за броя на жените, които са се оплакали, че са били жертви на насилие през въпросния период.

119. Съдът вече е постановил, че дискриминацията може да произтича от *фактическа* ситуация (вж. *У и други срещу България*, цитирано по-горе, § 122 (b)). Съдът счита за релевантен на първо място факта, че това е третото дело по отношение на България за домашно насилие над жени, в което установява нарушение на Конвенцията. Съдът също така отбелязва, че информацията, предоставена от жалбоподателката, включва статистически данни за домашното насилие, както и за насилието срещу жени в обществото в по-широк план. Тази статистика показва конкретно за България, че жените са преобладаващи жертви на домашно насилие, както и че насилието над жени в България е най-високо в ЕС. Като се има предвид, че жалбоподателят е страната, която носи първоначалната *prima facie* тежест на доказване на разлика в третирането, Съдът е убеден, че жалбоподателката е представила достатъчно статистически материали (вж., *a contrario*, *У и други срещу България*, цитирано по-горе, § 126) и по този начин е представила *prima facie* аргумент, че по силата на това, че е жена, жертва на домашно насилие в България, тя е била в неравностойно положение, което е изисквало действия от страна на властите, за да се коригира неравностойното положение, свързано с нейния пол в този контекст. Съдът отново подчертава, че след като е установено, че домашното насилие засяга непропорционално жените, правителството трябва да покаже какъв вид коригиращи мерки са приложили местните власти, за да се справят с това неблагоприятно положение и да гарантират, че жените могат да се ползват напълно от човешките права и свободи наравно с мъжете (вж. *Volodina*, цитирано по-горе, § 111, и *У и други срещу България*, цитирано по-горе, 122(e)).

120. Въпреки това, освен общите твърдения, както е описано в параграф 115 по-горе, правителството не е показало какви конкретни политики са насочени към защита на жертвите на домашно насилие и наказване на нарушителите, които са преследвани и какъв е ефекта от тези политики (вж. също в този контекст параграф 59 по-горе). Въпреки че то подчертава, че законът е формулиран в неутрални термини и предоставя еднаква защита срещу домашно насилие на всички, Съдът установи по-горе в контекста на член 3, че съответните законови разпоредби, разгледани в настоящия случай, не са в състояние да отговорят адекватно на домашното насилие, по-голямата част от жертвите на което в България са жени. По-конкретно, въпреки че не може да се каже, че българското законодателство изобщо не е успяло да се справи с проблема с домашното насилие (за разлика от *Volodina*, цитирано по-горе, §§ 128 и 132), начинът, по който законовите разпоредби, оценени в настоящия случай, са били формулирани и тълкувани от съответните органи, е довел до лишаване на редица жени, жертви на домашно насилие, от официално наказателно преследване и следователно от ефективна защита (сравнение с *M.G. срещу Турция*,

цитирано по-горе, § 117). Освен това Съдът констатира, че липсата на официална изчерпателна статистика, поддържана от властите, вече не може да се обясни просто като пропуск от тяхна страна, като се има предвид нивото на проблема в България и свързаното с това задължение на властите да обърнат специално внимание на ефектите на домашното насилие над жени и да действат по съответния начин.

121. Освен това, въпреки че Съдът повтаря, че неговата роля не е да се произнася дали договаряща държава трябва да ратифицира международен договор, което е изключително политическо решение (вж. *У и други срещу България*, цитирано по-горе, § 130), отказът на българските власти да ратифицират Истанбулската конвенция (вж. параграф 54 по-горе) все още може да се разглежда като показателен за нивото на техния ангажимент за ефективна борба с домашното насилие.

122. Съчетанието от описаните по-горе елементи е достатъчно за Съда да установи, че властите не са опровергали *prima facie* случая на жалбоподателката за обща институционална пасивност по въпроси, свързани с домашното насилие в България. Както показват статистическите данни, предоставени от жалбоподателката, за продължителен период от време жените са продължили да страдат непропорционално от домашно насилие и властите не са показали, че са се ангажирали адекватно с проблема. В такъв случай не е необходимо жалбоподателката да доказва, че тя лично е била обект на предразсъдъци от страна на властите (вж. *У и други срещу България*, цитирано по-горе, § 122 (g)).

123. С оглед на гореизложеното, Съдът стига до заключение, че е налице нарушение на член 14 от Конвенцията, разглеждан във връзка с член 3.

II. ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

124. Член 41 от Конвенцията предвижда:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на

Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната

Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение,

Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на

справедливо обезщетение на потърпевщата страна.“

A. Вреда

125. Жалбоподателката претендира 10 000 EUR за неимуществени вреди.

126. Правителството заявява, че в случай, че Съдът установи нарушение на Конвенцията, справедливото обезщетение трябва да вземе предвид неблагоприятните последици, произтичащи единствено от установеното нарушение, и трябва да съответства на нивото на стандарта на живот в България. То също така заявява, че сумата, претендирана от жалбоподателката, е неразумна и прекомерно висока и че обезщетението не трябва да надвишава размера на обезщетението, присъдено в подобни случаи.

127. Като взе предвид сериозността на нарушенията, открити по-горе, Съдът счита, че присъждането на обезщетение за неимуществени вреди е оправдано в този случай. Правейки оценката си на справедлива основа, Съдът присъжда на жалбоподателката 10 000 EUR.

В. Разходи и разноски

128. Жалбоподателката също така претендира 6 150 EUR за разходи и разноски, направени пред националните прокурори и пред Съда.

129. Правителството твърди, че тази сума е прекомерна.

130. Съгласно практиката на Съда жалбоподателят има право на възстановяване на разходи и разноски само доколкото е доказано, че те са действително и необходимо направени и са в разумен размер. В настоящия случай, като взе предвид документите, с които разполага, и горните критерии, Съдът счита за разумно да присъди сумата от 3 000 EUR, покриваща разноските по всички позиции, плюс всички данъци, които могат да бъдат начислени на жалбоподателката, като сумата да следва да бъде изплатена директно на процесуалния представител на жалбоподателката пред Съда.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Се присъединява* към възражението на правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, които по същество се отнасят до оплакването на жалбоподателката по член 3 и *оставя без уважение* жалбата в тази ѝ част;
2. *Обявява* жалбата за допустима;
3. *Приема*, че е налице нарушение на член 3 от Конвенцията;
4. *Приема*, че е налице нарушение на член 14 във връзка с член 3 от Конвенцията;
5. *Определя*

РЕШЕНИЕ А.Е. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

- (а) че държавата — ответник трябва да заплати на жалбоподателката, в рамките на три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с член 44, параграф 2 от Конвенцията, следните суми, които да бъдат конвертирани във валутата на държавата — ответник по обменния курс, приложим към датата на сетълмент:
- (i) 10 000 EUR (десет хиляди евро), плюс всички данъци, които могат да бъдат начислени, за неимуществени вреди
  - (ii) 3 000 EUR (три хиляди евро) плюс всички данъци, които могат да бъдат начислени на жалбоподателката, по отношение на разходи и разноски, които да бъдат преведени директно на процесуалния ѝ представител пред Съда;
  - (iii) че от изтичането на гореспоменатите три месеца до уреждането на спора се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка през периода на неизпълнение плюс три процентни пункта;
6. *Отхвърля* останалата част от искането на жалбоподателката за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено писмено на 23 май 2023 г., съгласно правило 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Олга Чернишова
Заместник секретар

Георгиос А. Сергидес
Председател